

Kelet-európai változások – nyugat-európai parlamentari könyvtárak

Ernst Kohl

A szerző *The challenge of change in Eastern Europe to the parliamentary libraries of the West* (56. IFLA Konf. 1990. 1.füz. 38-42.p.) c. tanulmányát **Pröhle Éva** tömörítette.

A képviseleti demokrácia alapintézménye a parlament. A képviselők alapvető információellátása a parlamenti könyvtárak elsőrendű feladata. A parlamenti könyvtár tehát a demokratikus kormány alkotórészének tekinthető.

Kelet-Európa egyes országaiban – mint pl. Csehszlovákia, Kelet-Németország és Magyarország – a régi rendszer helyébe új lépett, más országokban – Bulgária és Románia – a régi "uralgó osztály" – felismerve a rendszer tarthatatlanságát – bizonyos átalakításokat végrehajtva fokozatosan demokratizálja a rendszert. Lengyelországban e kétféle folyamat kombinációjáról beszélhetünk. A Szovjetunióban és Jugoszláviában a többnemzetiségű lét veszélyezteti a demokratizálódás sikerét. Albánia esetében még az is kérdéses, hogy a jelenlegi uralkodó osztály legalább egy része vállalja-e az átalakítást.

A demokratizálódással együttjár a polgárok fokozódó részvétele a politikai, társadalmi és gazdasági életben. Ehhez erős önkormányzatokra és radikális intézményi reformokra van szükség. A kisebbségi jogok védelme is égető kérdés Kelet-Európában.

Kelet-Európa alkotmányos reformjához a nyugati világ szolgálhat példával. A nyugati parlamenti könyvtárak érezzék ezért kötelességüknek, hogy a kelet-európai politika irányítóit széleskörűen támogassák. Ennek a segítségnek számos módja lehet:

- a kelet-európai parlamentek és kormányzati testületek tagjai számára – legalább átmeneti jelleggel – tájékoztató szolgálatot biztosítani;
- könyvtári anyagokat rendelkezésre bocsátani;
- a számítógépes adatbázisaikhoz online hozzáférést biztosítani;
- csoportos látogatások alkalmával megismertetni a kelet-európai képviselőkkel könyvtári és információs szolgáltatásaikat;

– a kelet-európai parlamenti könyvtárak bevonása a nyugat-európai parlamenti könyvtárak közös vállalkozásaiba;

– tanácsadó szolgálat kelet-európai parlamenti könyvtárak munkatársai számára;

– képzési- és tapasztalatcsere programok szervezése kelet-európai parlamenti könyvtársok számára;

– a parlamenti könyvtárosság fogalmának megalkotása a pluralizmus és a nemzetek egymásrautaltságának figyelembevételével.

A jelen helyzetben elsősorban rövid távú segítségre van szükség – azaz tájékoztató szolgálatra és könyvtári anyagok (pl. alapvető kézikönyvek) megküldésére.

A kelet-európaiak számára nyújtott tájékoztató szolgáltatásokra például szolgálhat a Deutscher Bundestag könyvtára. Kelet-Európa parlamenti képviselői, a kelet-európai államok bonni nagykövetségének munkatársai, valamint kelet-európai újságírók már eddig is több ízben fordultak hozzá tájékoztatásért. A keresett témák kapcsolódtak az alkotmányos reform kérdéseihöz.

Közép- és Kelet-Európa több képviselőcsoportja látogatta már meg a Bundestagot, és a könyvtár ilyen alkalmakkor erősen hangsúlyozta szolgáltatásai jelentőségét a képviselők, valamint a döntési folyamatokban résztvevő intézmények szempontjából.

Tekintettel a regionális és globális kérdések növekvő jelentőségére, a parlamenti könyvtárak csak együttműködve nyújthatnak hatékony szolgáltatásokat a parlamentnek. Nyugat-Európában a parlamenti könyvtárak együttműködése az Európai Parlamenti Kutatási és Dokumentációs Központ révén zajlik, melyet 1977-ben az Európa Parlamenti Közgyűlés Elnöki Konferenciája hozott létre. Az Európa Tanács vagy az Európai Közösségek bármelyik tagországa tagja lehet a központnak.

A Központ könyvtári munkacsoportja kezdeményezi és hangolja össze a könyvtárak közös tevékenységét.

Az Európa Tanács a kelet-európai változásokra tekintettel létrehozta a "különleges vendég" státuszát. 1990 májusáig a következő országok parlamentjei nyerték el e megtisztelő státuszt: Csehszlovákia, a Német Demokratikus Köztársaság, Magyarország, Lengyelország, a Szovjetunió és Jugoszlávia. Ez reményt ad arra, hogy ezen országok parlamenti könyvtárainak néhány

munkatársa részt tud venni a könyvtári munkacsoport 1990. októberi római ülésén.

Az IFLA természetesen szívesen veszi a parlamenti könyvtárak csatlakozását. A lengyel Biblioteka Sejmowa hosszú ideje intézményi tag, a magyar Országgyűlési Könyvtár vezetői személyes minőségükben vettek részt a parlamenti könyvtári szekció állandó bizottságának munkájában. Az új helyzetben elsőként a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság parlamenti könyvtára lépett be az IFLA-ba.

A parlamenti könyvtári szekció tagjai gyakran nyújtottak segítséget a harmadik világ országainak konzultációk és tapasztalatcserek formájában. Ezt a gyakorlatot nyilván ki fogják terjeszteni Közép- és Kelet-Európa parlamenti könyvtáraitra.

A nyugat-európai parlamenti könyvtárak hosszú távon úgy segíthetik kelet-európai kollégáikat, hogy hozzájárulnak a politikusok információellátásához. A parlamenti könyvtári szekció irányelvek közreadását tervezi törvényhozói könyvtárak számára. A politikai folyamatban résztvevők számára nem a túl kevés, hanem a túl sok információ jelent problémát.

A parlamenti könyvtárak alapvető feladata, hogy a döntéshozók számára elemezze, válogassa, értelmezze, tömörítse és könnyen hozzáférhetővé tegye a szükséges információkat. A parlamenti könyvtár tulajdonképpen igazi információs ügynök. Szakmai illetékessége a hagyományos gyarapító, referáló és tájékoztató tevékenységen túl kiterjed az elemző és értelmező tevékenységekre. Valójában közvetítőként funkcionál. Gyarapításában külön hangsúlyt kell fektetni a referenzs könyvekre, a parlamenti dokumentumokra, a politikai folyamatban résztvevő intézmények hivatalos kiadványaira. A parlamenti könyvtár figyelje az országos és helyi újságokat, képeslapokat, szakmai folyóiratokat és nyújtson szolgáltatást ezek tartalmáról. Érdemes figyelmet fordítani a külön érdekcsoportok kiadványaira – sőt tartalmi feltárásuk során a törvényhozók számára világossá kell tenni az érdekelteket is.

A nemzetek egymásrautaltságára tekintettel igen lényeges egy sor környező és egyéb ország parlamenti dokumentumainak, valamint a nemzetközi szervezetek anyagainak gyűjtése. Ezek külön feldolgozása helyett arra kell törekedni, hogy az egységes elvek alapján feldolgozott dokumentumok kölcsönösen leihívhatók legyenek a hálózatba kapcsolt adatbázisokból.